

УДК 614.283:615.212.7(048.8)

DOI: 10.22141/2306-2436.7.4.2018.148360

Дацюк Н. О.¹, Брацюнь Л. П.², Волох Д. С.¹, Губський Ю. І.²¹ Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна² Національна медична академія післядипломної освіти П.Л. Шупика, м. Київ, Україна

Аналіз чинників, що мають вплив на доступність опіоїдних анальгетиків для медичних цілей

For cite: Zdorov'a suspil'stva. 2018;7(4):176-180. doi: 10.22141/2306-2436.7.4.2018.148360

Резюме. Актуальність. Близько 75 % населення світу з більше 100 країн не мають належного лікування сильного болю через обмежену доступність опіоїдних анальгетиків (ОА), які є життєво необхідними лікарськими засобами (ЛЗ) при лікуванні сильного больового синдрому та наданні паліативної допомоги (ПД). **Метою** дослідження було вивчення чинників, що впливають на доступність ОА для здійснення адекватного знеболення паліативним пацієнтам на основі аналізу міжнародних та вітчизняних літературних джерел. **Матеріали та методи.** Пошук літератури здійснювався в базах даних Pubmed, Google scholar та Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. **Результати.** Проблема доступності ОА є мультифакторною і зумовлена перепонами, що є аналогічними в усіх країнах, у тому числі і в Україні. Серед них: низький пріоритет проблеми полегшення болю в системі охорони здоров'я та низька обізнаність серед медичного персоналу; значно перебільшене побоювання щодо можливості розвитку звикання та побічних реакцій ОА; надмірними обмеженнями, запровадженими національними органами з контролю за зазначеними препаратами; обмеженим асортиментом цих лікарських засобів, дуже низькою кількістю аптек, що здійснюють їх реалізацію, а також високою ціною опіоїдів.

Ключові слова: опіоїдні анальгетики; доступність лікарських засобів; паліативна допомога

Вступ

Опіоїдні анальгетики (ОА) є життєво необхідними лікарськими засобами (ЛЗ) при лікуванні сильного больового синдрому та наданні паліативної допомоги (ПД). ОА з класу морфіну є незамінними при лікуванні болю, спричиненого онкологічними захворюваннями, ВІЛ/СНІДом, серцево-судинними захворюваннями, хронічними респіраторними захворюваннями, діабетом, болем, що виник у результаті пологів, хірургічних втручань, перенесених травм та інших чинників або ситуацій [1, 2]. З метою попередження нелегального використання цих речовин та профілактики розповсюдження наркоманії ОА знаходяться під міжнародним і національним контролем. У той же час доступність ОА для медичних потреб залишається проблемою систем охорони здоров'я у всьому світі, особливо у країнах, що розвиваються [3-8]. Близько 75 % населення світу з більше 100 країн не мають або мають недостатній доступ до належного лікування сильного болю [9].

Метою нашого дослідження було вивчення чинників, що впливають на доступність ОА для здійснення адекватного знеболення паліативним пацієнтам.

Матеріали та методи

У процесі дослідження було здійснено Пошук літератури в базах даних Pubmed, Google scholar та Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Був проведений структурний та логічний аналіз літератури.

Результати та обговорення

Дані Міжнародного комітету з контролю за наркотиками вказують на те, що недостатнє споживання опіоїдів у деяких країнах не є результатом неналежного постачання сировини. З урахуванням заявлених оціночних потреб можна стверджувати, що світовий попит повністю задовольняється і покривається глобальним виробництвом опіатної сировини на декілька років наперед [9].

Серед перешкод і бар'єрів, які можуть негативно вплинути на доступність ОА: регуляторні, поведінкові, економічні, пов'язані зі обмеженістю знань. У 2010 р. серед найбільш частих перешкод, які зазначили країни, були побоювання щодо поширення наркоманії, небажання призначати та зберігати ОА, а також недостатній рівень професійної підготовки

© «Здоров'я суспільства» / «Здоровье общества» / «Health of Society» («Zdorov'a suspil'stva»), 2018

© Видавці Міжнародна громадська організація «Міжнародна асоціація «Здоров'я суспільства», Заславський О.Ю. / Издатели Международная общественная организация «Международная ассоциация «Здоровье общества», Заславский А.Ю. / Publishers International Public Organization "International Association "Health of Society", Zaslavsky O.Yu., 2018

Для кореспонденції: Дацюк Наталія Олегівна, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, бульв. Т. Шевченка, 13, м. Київ, 01601, Україна; e-mail: datnatali@gmail.com
For correspondence: Nataliia Datsiuk, Bogomolets national medical university, T. Shevchenko boulevard, 13, Kyiv, 01601, Ukraine; e-mail: datnatali@gmail.com

фахівців у сфері охорони здоров'я. Надмірно жорсткі регуляторні акти та обтяжливі правила також зазначалися як такі, що відіграють істотну роль в обмеженні доступності опіоїдів. Незначна кількість урядів країн повідомили про труднощі, пов'язані з розподілом, постачанням та високою ціною опіатів, як одні з основних перешкод для забезпечення достатньої кількості ОА для медичних цілей [9].

Фактори, визначені міжнародними дослідниками, як такі, що впливають на доступність ОА, однакові для країн з високим рівнем доходу та для країн, що розвиваються, і їх можна об'єднати у такі категорії [10-11]:

- недостатній рівень знань серед спеціалістів системи охорони здоров'я;
- побоювання стосовно побічних реакцій;
- страх щодо виникнення синдрому залежності, синдрому відміни та розвитку толерантності;
- недорозвинена система надання послуг охорони здоров'я та постачання ЛЗ;
- надмірно жорстке національне законодавство щодо обігу наркотичних речовин.

Недостатні знання про больовий синдром та застосування ОА у медичній практиці часто стають причиною, що блокує доступ до адекватного знеболення [12]. Як показують дослідження, значна кількість спеціалістів галузі охорони здоров'я не усвідомлюють важливості лікування болю та не знають як здійснювати знеболення і застосовувати для цього ОА. У багатьох країнах навчальні програми з підготовки фахівців не включають теми з контролю болю. У результаті лікарі не можуть, не бажають, або не впевнені щодо призначення ОА для лікування болю. Крім того, фахівці зазначають про занепокоєння з приводу можливих правових наслідків використання ОА у медичній практиці [13]. Дослідження, проведені Ю. В. Вороненко та ін., засвідчили, що питання фармакотерапії хронічного больового синдрому у термінальних пацієнтів вивчаються студентами вищих медичних закладів в Україні фрагментарно при вивченні різних дисциплін, і лікарі та середній медичний персонал потребують теоретичних знань та практичних навичок з різних аспектів ПД [14-15].

Пацієнти та їх родичі у багатьох випадках мають страх перед призначенням ОА у зв'язку з можливими побічними реакціями цих ЛЗ [16]. Найбільш поширеними побічними реакціями застосування ОА є закреп, нудота та блювання, сонливість. Наявність побічних ефектів пов'язаних з лікуванням опіоїдами вимагає обізнаності лікарів, моніторингу за станом пацієнта з метою корекції дозування ОА у кожному індивідуальному випадку та застосування відповідних груп ад'ювантних ЛЗ для їх зняття або послаблення. У деяких хворих застосування ОА асоціюється з думкою, що «смерть вже близько» і що ОА її пришвидшують. Тут слід вказати, що емпіричні дослідження показують, що адекватне знеболення, навпаки, покращує якість життя та сприяє виживанню пацієнтів [17-19]. ВООЗ наголошує, що

ЛЗ, які містять наркотичні речовини, є безпечними ЛЗ у випадку їх раціонального застосування для медичних цілей [1].

Страх щодо виникнення залежності від ОА — це найбільш поширений фактор, який перешкоджає застосуванню ОА у медичній практиці [16]. Сучасні підходи до розуміння біопсихологічних механізмів синдрому залежності визнають, що цей діагноз базується на характеристиках нав'язливої поведінки, яка має більший пріоритет для особи, ніж будь-яка інша діяльність, коли пацієнт продовжує використання речовин незважаючи на шкоду, яку вони приносять, незалежно від того чи є синдром відміни або толерантність до анальгетика. Однак, неправильне трактування синдрому залежності призводить до того, що лікарі уникають призначення ОА [16].

Дослідниками встановлено, що синдром залежності не є наслідком належного застосування ОА для полегшення болю, особливо в тому випадку, коли пацієнт не має захворювання, пов'язаного зі звиканням, досвіду зловживання речовинами і у нього немає соціально-психологічних стресів [1, 20], питання про можливість виникнення залежності у термінальних хворих є неактуальними з клінічного та етичного погляду. Систематичний огляд наукових джерел показав, що лише 0,43 % пацієнтів, які отримували лікування ОА для знеболення та не мали досвіду зловживання речовинами у минулому, зловживали цими ЛЗ та лише у 0,05 % пацієнтів виникав синдром залежності [21].

Мережа центрів надання якісної ПД впливає на кількість пацієнтів, які можуть отримати адекватне знеболення. Станом на 2014 р. в Україні ПД надавала-ся у 9 хоспісах та центрах ПД, у 70 відділеннях ПД, це — майже 2 тис. ліжок. Дослідження вітчизняних вчених показали, що заклади ПД вкрай обмежені у ресурсах і часом не мають можливості забезпечити хворих найнеобхіднішим. Служба надання ПД вдома знаходиться на етапі становлення, при тому що майже 500 тис. паліативних хворих потребують амбулаторної допомоги. Практично немає системи ПД дітям [22-23].

Важливе значення для фізичної доступності ОА має достатня кількість аптечних закладів, що здійснюють реалізацію цих ЛЗ. В Україні слабо розвинена аптечна мережа для забезпечення населення ОА, особливо це стосується сільської місцевості [24-25]. У Харківській області реалізацію препаратів морфіну у 2013 р. здійснювали 2,5 % комунальних та 1,5 % приватних аптек від загальної кількості ліцензіатів [26].

Актуальною проблемою для багатьох країн, в тому числі і України, є обмежений асортимент ОА [27-28]. У країнах, що розвиваються, часті випадки відсутності перорального морфіну швидкого вивільнення за наявності препаратів морфіну модифікованого вивільнення [16]. В Україні до січня 2013 р. пероральні форми морфіну не були зареєстровані.

Міжнародні дослідження вказують, що витрати на ОА у співвідношенні до доходів значно вищі у країнах, що розвиваються, ніж у розвинутих країнах [29-

30]. Б. Громовик та С. Прокіп зазначають, що економічна доступність добового знеболення морфіном в Україні у 4 – 6 разів нижча, ніж у Польщі [31].

Національну політику з контролю за обігом наркотичних речовин, яка передбачена різними міжнародними угодами, уряди різних країн здійснюють з метою запобігання шкоди, що її може заподіяти витік наркотичних речовин у нелегальний обіг. Міжнародний комітет з контролю за наркотиками визнає, що деякі уряди країн борються з поширенням наркоманії шляхом нормативно-правових актів, які встановлюють занадто жорсткі вимоги до обігу цих речовин і таким чином перешкоджають законному використанню ОА для медичних цілей [10, 32].

В Україні протягом другої половини ХХ ст. посилювалися нормативно-правові вимоги з контролю за наркотичними речовинами, а також були наявні суперечливі позиції у цих документах [33]. Експерти встановили різке зменшення використання в медичних цілях морфіну гідрохлориду після вступу в дію наказу МОЗ України № 356 від 18.12.1997 р. [34].

В останні роки завдяки активній співпраці громадських організацій та МОЗ України, Міністерства внутрішніх справ України та Державної служби України з контролю за наркотиками було змінено нормативно-правове регулювання обігу наркотичних речовин шляхом прийняття Постанови КМУ №333 від 13.05.2013 р. та Наказу МОЗ України №494 від 07.08.2015.

Висновки

Через ряд причин у більшості країн світу існує проблема обмеженої доступності ОА для медичних цілей, що не дає можливості надавати якісну медичну допомогу. На сьогодні встановлено, що проблема болю без адекватного лікування та обмеженої доступності ОА, є мультифакторною і зумовлена адміністративними, юридичними, організаційними та психологічними перепонами, зокрема низьким пріоритетом проблеми полегшення болю в системі охорони здоров'я, значно перебільшеним побоюванням щодо звикання, надмірними обмеженнями, запровадженими національними органами з контролю за зазначеними препаратами та проблемами із закупівлею, виробництвом та розповсюдженням опіоїдів.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів при підготовці даної статті.

Список літератури

1. *Ensuring balance in national policies on controlled substances: guidance for availability and accessibility of controlled medicines* / World Health Organization. — Geneva, 2011. — 88 p.
2. *Pain control for people with cancer and AIDS* / [K. Foley, J. Wagner, D. Joranson et al.] // *Disease Control Priorities in Developing Countries* / In Jamison DT, Breman JG, Measham AR, et al., eds. — 2-nd edition. — New York: Oxford University Press, 2006. — P. 981–993. e-ISBN: 978-0-8213-6180-1 <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-6179-5>

3. Connor S. R. *Global Atlas of Palliative Care at the End of Life* / Connor S. R., Bermedo M. C. — Geneva, Switzerland / London, UK: World Health Organization, the Worldwide Palliative Care Alliance, 2014. — 112 P.

4. *Ensuring palliative medicine availability: the development of the IAHPC list of essential medicines for palliative care* / [L. De Lima, E. Krakauer, K. Lorenz et al.] // *J Pain Symptom Manage.* — 2007. — № 33. — С. 521–526. PMID: 17482041 DOI: 10.1016/j.jpainsymman.2007.02.006

5. *A Systematic Content Analysis of Policy Barriers Impeding Access to Opioid Medication in Central and Eastern Europe: Results of ATOME* / [Larjow E¹, Pappasiliou E², Payne S³, Scholten W⁴, Radbruch L⁵.] // *J Pain Symptom Manage.* 2016 Jan;51(1):99-107. doi: 10.1016/j.jpainsymman.2015.08.012

6. *Opioid inaccessibility and its human consequences: reports from the field* / [E. Krakauer, R. Wenk, R. Buitrago et al.] // *Journal Pain and Palliative Care Pharmacotherapy.* — 2010. — №24 (3). — P. 239–243. PMID: 20718644 DOI: 10.3109/15360288.2010.501852

7. Silbermann M. *Current trends in opioid consumption globally and in Middle Eastern countries* / Silbermann M. // *Journal of Pediatric Hematology / Oncology.* — 2011. — №33(1). — P. 1–5. PMID: 21448027 DOI: 10.1097/MPH.0b013e3182121872

8. Reville B. *The global state of palliative care—progress and challenges in cancer care* / Reville B. Foxwell A.M. // *Annals of Palliative Medicine.* — 2014. - №3 (3). — P. 129-138 doi: 10.3978/j.issn.2224-5820.2014.07.03.

9. *Availability of Internationally Controlled Drugs: Ensuring Adequate Access for Medical and Scientific Purposes. Indispensable, adequately available and not unduly restricted: Report of the International Narcotics Control Board for 2015.* — New York : United Nations, International Narcotics Control Board, 2016. — 116 p.

10. *Formulary availability and regulatory barriers to accessibility of opioids for cancer pain in Europe: a report from the ESMO/EAPC Opioid Policy Initiative* / N. Cherny, J. Baselga, F. De Conno, L. Radbruch // *Annals of Oncology: journal / Oxford University.* — New York : Oxford University Press, 2010. — №21. — P. 615–626. PMID: 20176694 DOI: 10.1093/annonc/mdp581

11. Manjiani D. *Availability and Utilization of Opioids for Pain Management: Global Issues* / Manjiani D, Paul DB, Kunnumpurath S, Kaye AD, Vadivelu N4 // *The Ochsner Journal.* — 2014. - №14(2). — P. 208 – 215.

12. Резуненко Ю. К. *Проблеми підготовки фахівців з паліативної та хоспісної медицини у вищих медичних навчальних закладах* / Ю. К. Резуненко, О. М. Ковальова, Н. А. Сафаргаліна-Корнілова // *Реабілітація та паліативна медицина : наук.-практ. журнал / головн. ред. Князевич В. М. — К. : Вид. ТВО «Група компаній мед експерт», 2015. — № 1. — С. 91–93.*

13. *Global state of pain treatment: Access to palliative care as a human right* — New York, NY: Human Rights Watch, 2011. — 140 с.

14. Вороненко Ю. В. *Питання підготовки кадрів та розвиток наукових досліджень з паліативної медицини як передумова створення сучасної системи паліативної та хоспісної допомоги в Україні* / Ю. В. Вороненко, Ю. І. Губський, А. В. Царенко // *Реабілітація*

та паліативна медицина: наук.-практ. журнал / головн. ред. Князевич В. М. — К.: Вид. ТВО «Група компаній мед експерт», 2015. — № 2. — С. 59–69. Doi 10.15574/URPM.2015.2.59

15. Стаднюк Л. А. Перспективи оптимізації всеукраїнської міжвідомчої системи багаторівневої підготовки фахівців до надання паліативної і гериатричної допомоги / Л. А. Стаднюк, Ю. І. Губський, Н. Г. Гойда, А. В. Царенко, В. В. Чайковська, В. Ю. Приходько, О. В. Давидович, А. М. Бондарчук, Ю. В. Криничний // Реабілітація та паліативна медицина : наук.-практ. журнал / головн. ред. Князевич В. М. — К.: Вид. ТВО «Група компаній мед експерт», 2015. — № 2. — С. 70–77.

16. Improving Global Opioid Availability for Pain & Palliative Care: A Guide to a Pilot Evaluation of National Policy — Madison, WI : University of Wisconsin Carbone Cancer Center, 2013. — 175 p.

17. Early palliative care for patients with metastatic non-small-cell lung cancer / [J. Temel, J. Greer, A. Muzikansky et al.]. // *New England Journal of Medicine*. — 2010. — №363. — С. 733–742. DOI: 10.3978/j.issn.2224-5820.2012.03.05

18. Meier D. Palliative care and the quality of life / D. Meier, O. Brawley // *Journal of Clinical Oncology*. — 2011. — №29 (20). — P. 2750–2752. PMID: 21670456 PMID: PMC3139393 DOI: 10.1200/JCO.2011.35.9729

19. Rocque G. Palliative care reduces morbidity and mortality in cancer. / G. Rocque, J. Cleary // *Nature Reviews Clinical Oncology*. — 2013. — №10 (2). — P. 80–89. PMID:23247373 DOI: 10.1038/nrclinonc.2012.211

20. Minozzi S. Development of dependence following treatment with opioid analgesics for pain relief: a systematic review / S. Minozzi, L. Amato, M. Davoli // *Addiction*. — 2012. — №108(4). — P. 688–698. PMID: 22775332 DOI: 10.1111/j.1360-0443.2012.04005.x

21. Long-term opioid therapy for chronic noncancer pain: a systematic review and meta-analysis of efficacy and safety. / M. Noble, S. Tregear, J. Treadwell, K. Schoelles // *Journal of Pain and Symptom Management*. — 2008. — №35 (2). — P. 214–228. PMID:18178367 DOI: 10.1016/j.jpainsymman.2007.03.015

22. Губський Ю. І. Розвиток паліативної та хоспісної допомоги в Україні: організаційні, юридичні та медичні аспекти / Ю. І. Губський, Н. Г. Гойда, А. В. Царенко // Реабілітація та паліативна медицина: наук.-практ. журнал / головн. ред. Князевич В. М. — К.: Вид. ТВО «Група компаній мед експерт», 2015. — № 1. — С. 68–74.

23. Моїсеєнко Р. О. Паліативна підтримка дітям в Україні, як складова системи педіатричної допомоги / Р. О. Моїсеєнко, В. М. Князевич // Реабілітація та паліативна медицина: наук.-практ. журнал / головн. ред. Князевич В. М. — К.: Вид. ТВО «Група компаній мед експерт», 2015. — № 2. — С. 31–38.

24. Кривецький О. Стратегія державної політики щодо наркотиків / О. Кривецький // Громадська думка про право творення: інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів / головн. ред. В. Горювий. — К.: Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, 2013. — №17 (53). — С. 25–31.

25. Неконтрольований біль. Зобов'язання України забезпечити надання паліативної допомоги згід-

но з принципами доказової медицини / *Human Rights Watch*. — Нью Йорк та ін., 2011. — 99 с.

26. Шаповалов В. В. Фармацевтичне і медичне право як складова державної політики в організації належного забезпечення пацієнтів наркотичними лікарськими засобами / В. В. Шаповалов, В. В. Шаповалов, В. О. Шаповалова, Ю. В. Васіна, Н. М. Рязанцева, М. О. Хмелевський // Реабілітація та паліативна медицина: наук.-практ. журнал / головн. ред. Князевич В. М. — К.: Вид. ТВО «Група компаній мед експерт», 2015. — № 1. — С. 106–108.

27. Громовик Б. П. Дослідження асортименту опіоїдних анагетиків на фармацевтичному ринку України / Б. П. Громовик, С. Є. Прокіп // Український журнал клінічної та лабораторної медицини: всеукраїн. наук.-мед. журнал / головн. ред. К. В. Івченко. — Луганськ: Луганський державний медичний університет, 2012. — Том 7. — № 1. — С. 23–27.

28. Дацко А. Й. Аналіз ринку лікарських засобів для фармакоterapiї хронічного больового синдрому онкологічного генезу / А. Й. Дацко, С. Є. Прокіп // Клінічна фармація, фармакоterapia та медична стандартизація : наук. журнал / головн. ред. Зіменковський А. Б. — Львів : Львів. нац. мед. ун-т ім. Данила Галицького, 2012. — № 1-2. — С. 108–113.

29. De Conno F. Opioid purchases and expenditure in nine western European countries: are we killing off morphine? / F. De Conno, C. Ripamonti, C. Brunelli // *Palliat Med.* — 2005. — №19. — P. 179–184. PMID: 15920930 DOI:10.1191/0269216305pm10020a

30. Potent analgesics are more expensive for patients in developing countries: A comparative study / L. De Lima, C. Sweeney, J. Palmer, E. Bruera // *Journal of Pain and Palliative Care Pharmacotherapy*. — 2004. — №18. — P. 59–70. PMID:15148009

31. Громовик Б. П. Проблемні питання організації та фармацевтичного забезпечення паліативно-хоспісної допомоги в Україні / Б. П. Громовик, С. Є. Прокіп // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації: наук. журнал / головн. ред. С. М. Коваленко. — Харків: ТОВ «НТМТ», 2012. — № 2 (22). — С. 54–59.

32. Joranson D. Opioid policy, availability and access in developing and nonindustrialized countries / D. Joranson, K. Ryan, M. Maurer // *Bonica's Management of Pain / In S. Fishman, J. Ballantyne, J. Rathmell (Eds.) — Baltimore, MD: Lippincott Williams & Wilkins, 2010. — Chapter 16. — P. 194–208.*

33. Городецька І. Я. Дослідження організації контролю за обігом наркотичних і психотропних лікарських засобів в СРСР та Україні в другій половині ХХ століття / І. Я. Городецька, Є. А. Доскоц // Фармацевтичний часопис: наук.-практич. журнал / головн. ред. Прошовий Т. А. — Тернопіль, 2013. — № 4. — С. 72–77.

34. Губський Ю. І. Лікарські засоби в паліативній та хоспісній медицині: проблеми застосування наркотична (опіоїдних) анальгетиків / Ю. І. Губський, М. К. Хобзей, А. В. Царенко, О. М. Бабійчук, А. Л. Шевчик // Фармацевтичний журнал : наук.-практ. журнал / головн. ред. О. О. Цуркан. — К.: Державний експертний центр МОЗ України, 2011. — № 1. — С. 3–9.

Отримано 30.09.2018 ■

Дацюк Н. О.¹, Брацунь Л. П.², Волох Д. С.¹, Губский Ю. И.²

¹Национальный медицинский университет имени А.А.Богомольца, г. Киев, Украина

²Национальная медицинская академия последипломного образования имени П.Л. Шупика, г. Киев, Украина

Анализ факторов, влияющих на доступность опиоидных анальгетиков для использования в медицинских целях

Резюме. Актуальность. Около 75 % населения мира из более 100 стран не имеют надлежащего лечения сильной боли из-за ограниченной доступности опиоидных анальгетиков (ОА), которые являются жизненно необходимыми лекарственными средствами (ЛС) при лечении сильного болевого синдрома и оказании паллиативной помощи (ПП). **Целью** исследования было изучение факторов, влияющих на доступность ОА для осуществления адекватного обезболивания паллиативных пациентов на основе анализа международных и отечественных литературных источников. **Материалы и методы.** Поиск литературы осуществлялся в базах данных Pubmed, Google scholar и Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского. **Результаты.** Проблема доступности ОА является

мультифакторной и обусловлена преградами, аналогичными во всех странах, в том числе и в Украине. Среди них: низкий приоритет проблемы облегчения боли в системе здравоохранения и низкая осведомленность среди медицинского персонала; значительно преувеличенные опасения относительно возможности развития привыкания и побочных реакций при приеме ОА; чрезмерные ограничения, введенные национальными органами по контролю за указанными препаратами; ограниченный ассортимент этих лекарственных средств, очень низкое количество аптек, осуществляющих их реализацию, а также высокая цена опиоидов.

Ключевые слова: опиоидные анальгетики; доступность лекарственных средств; паллиативная помощь

N. O. Datsiuk¹, O. P. Bratsun², D. S. Volokh¹, Yu. I. Gubskiy²

¹Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

²Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education, Kyiv, Ukraine

Analysis of factors affecting the opioids availability for medical use

Abstract. Background. About 75% of the world's population from more than 100 countries do not have adequate treatment for severe pain due to the limited availability of opioid analgesics (OA) which are essential medicines in treating severe pain and providing palliative care. The purpose of the study was to research the factors influencing the availability of opioids for the adequate analgesia of palliative patients based on the analysis of foreign and Ukrainian literature. **Materials and methods.** The literature search was carried out in Pubmed, Google scholar and the Vernadsky National Library of Ukraine databases. **Results.** The problem of availability of OA is multifactorial and

is caused by obstacles that are similar in all countries, including Ukraine. Among them: the low priority of the problem of pain relief in the health care system and low awareness among medical staff; considerably exaggerated by fears about the possibility of developing addiction and adverse reactions by opioids; excessive restrictions imposed by the national control authorities on the indicated drugs; a limited range of these drugs, a very low number of pharmacies that supply them, and high price of opioids.

Keywords: opioid analgesics; availability of medicines; palliative care